

EK – 29

SANAYİLEŞMEDE
İNSAN FAKTÖRÜ

TÜRKİYE’DE İŞÇİ ÜCRETLERİ
&
SENDİKALILAŞMA

EK – 29

İŞÇİ ÜCRETLERİ VE SENDİKALILAŞMA

KİŞİBAŞINA GSMH – İŞÇİ ÜCRETLERİ SÖMÜRÜYE VARAN SENDİKALILAŞMA

1930 yılında dokuma sektöründe işçi ücreti (yevmiye) 35 kuruştur. Yılda 330 gün hesabı ile bir işçinin tahsil ettiği azami ücret 116 liradır. Aynı yıl, cari fiyatlarla GSMH 1581 milyon lira ve nüfus 13 650 000 olduğuna göre kişi başına GSMH'nın 116 lira olduğu görülmektedir. İşçi ücreti/kişi başına GSMH 1.00'dir.

1966 yılında Mersin'de benim imzaladığım (DİSK'e bağlı Maden İş Sendikası ile) kamyon montaj fabrikasında çalışan 312 işçiyi kapsayan bir toplu sözleşme de net işçi ücreti 13 TL/gün ya da 390 TL/ay idi. Bu ücretin şimdi hatırlayamadığım bir takım ek ödemelerle (ikramiyeler vs) o tarihteki kişi başına GSMH değeri 2900 TL'nin iki katına vardığını görüyoruz: $390 \times 14 = 5460$ TL.

Şimdi sözü bu konuda kapsamlı araştırmalar yapmış, kitaplar yayımlamış, yarım asırlık (1954 – 2005) sanayici ve yönetici Sayın Mümin Erkunt'a bırakıyorum:

ÖNSÖZ

Bir ülkede, vatandaşların maddi açıdan tatmini; kuşkusuz, o ülkede yaşayanların yarattıkları milli gelir düzeyine bağlı bulunmaktadır. Dünya ekonomisinin acımasız koşulları gözönünde tutulduğunda; akılcı toplumların, öncelikle gelir düzeyini yükseltmeye çalıştıkları, gelir düzeyi yükseldikçe de bölüşüm sorunlarının daha kolay çözüldüğü görülür. Nitekim, birbirinden farklı tüm iktisadi sistemler, yaratılan sınırlı kaynaklar ile hudutsuz insan talepleri karşısında; ilk sırada hep milli gelirin çoğaltılması yollarını aramışlar, gelişmişlik seviyeleri yükseldikçe de bu yolları daha kolaylıkla bulmuşlardır.

Milli gelirin, ülkede yaşayanların arasında adaletli biçimde paylaşılması, ötedenberi tartışılmalı bir konudur. Soruna ekonomi tarihi ve ekonomi ilkeleri açısından bakıldığında; günümüzde cereyan eden olayların da açıkça ortaya koyduğu gibi, çeşitli sistemler içerisinde, bazı eksikliklerine rağmen, insan tabiatına en uygun düşenin Liberal Ekonomi anlayışı olduğu sonucuna varılmıştır.

Biz bu kitapçıkta, bölüşüm sorunlarının akılcı bir tabana oturtulabilmesi için emek, sermaye ve müteşebbis üçgeni arasındaki menfaat dengesinin; 21 ülkenin ekonomi verilerini inceleyerek, "ücretler" ile "milli gelir" arasındaki oransal ilişkinin hangi düzeyde olduğunu araştırdık ve gördük ki sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan 20 ülkede işçilik maliyet/kişi başı milli oranı 1.24 – 2.25 arasında dar bir sınır içinde oynarken, ülkemizde bazı kesimlerce 2 milyon bazı kesimlerce de 5 milyonu aştığı belirtilen işsiz sayısı acı bir gerçek olarak karşımızda durup dururken, sendikalarda organize olup eline grev silahını geçirmiş bulunan sayıları 1.5 milyonu geçmeyen sınırlı bir işçi kesimi elde ettiği aşırı ücretlerde bu oranı 6-15 katına çıkararak,

"işçilik maliyeti" / "kişi başı milli gelir" arasında korunması gereken rasyonel oranı kökünden bozmuştur.

Henüz kurulma ve gelişme dönemindeki sanayimizin, kendi zorluklarını yenecek ve hızlı bir şekilde gelişmesini sağlayacak iktisat politikalarında; "işçilik maliyet/kişi başı milli gelir" dengesinin önemini vurgulamak amacıyla MESİS olarak hazırladığımız bu kitapçığı konuya ışık tutan bir çalışmanın ürünü saymaktayız.

*

Türkiye'de Metal İş Kolu'ndaki "İşçilik Maliyeti / kişi başına GSMH" oranının yıllar itibariyle değişimi şu şekildedir: (Tablo:5)

- 1988 yılında 2.51
- 1989 yılında 3.08
- 1990 yılında 4.15
- 1991 yılında 6.79
- 1992 yılında 6.67 (öngörü)

Metal İş Kolu dışında kalan toplu iş sözleşmeleri 1992 yılında bağitlanmış bulunan diğer bazı iş kollarındaki İşçilik Maliyeti / kişi başı GSMH (Tablo: 5) ise aşağıdaki gibidir:

- Çimento Sanayiinde	9.26
- Lastik Sanayiinde	9.84
- Margarin ve Deterjan Sanayiinde	14.48

4. İŞÇİ SENDİKALARININ TUTUMU VE ÜCRETLERDE TIRMANIŞ

1. Ücret Artırma Yarışı

a) Bir memlekette aynı işkolunda birden fazla İşçi Sendikası bulunduğu takdirde, birden çok işçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kurulması da kaçınılmaz olur. Bu durum, Türkiye'de görüldüğü gibi, İşçi Sendikaları ve İşçi Sendikaları Konfederasyonları arasında sürekli bir yarışın yaşanmasına sebep olur.

Bu yarış, 1980'lerden önce daha çok ideolojik temellere dayalı idi. Son yıllarda ise dünyada ve Türkiye'de oluşan koşullar sonunda ideolojik yarış bitmiş, bu kere de sendika mensuplarına daha çok maddi olanak sağlama yarışı hızlanmıştır.

Bu doğrultudaki gelişmeler; ülkenin ekonomik ve sosyal durumu hiç dikkate alınmaksızın, ülkemizde, dünyada eşine rastlanmayan bir "ÜCRET ARTIRMA YARIŞI"na dönüşmüştür.

b) Memleketimizdeki bu ücret tırmanışını, ana çizgileriyle ve kronolojik olarak açıklamak yararlı olacaktır. Şöyle ki ;

- 1988 yılında Metal İş Kolunda yapılan Toplu İş Sözleşmeleriyle, o yıl ki enflasyon oranı % 70 olduğu halde, bu oranın iki katı olan yaklaşık % 140 ücret zammı verilmiştir.

- Aynı yıl T. Demir Çelik işletmelerinde İşçi Sendikası ortalama yaklaşık % 500 ücret zammı talep etmiş, İşveren Sendikasının % 140 zam teklifini beğenmeyerek, çalışanları aylarca süren bir greve götürmüştür. Beş ay süren grevden sonra işyeri işveren sendikasından kopmuş; üç bakan ve bir genel müdür, devamlı olarak işçi sendikası ile pazarlığa girişmişlerdir. Daha sonra bir bakan ve genel müdür yanlış bir değerlendirme ile işçilere % 250-300 ücret zammı vermişlerdir. Bu uygulama çok kötü bir örnek olmuş; 1990 ve 1991 yılında akdedilen bütün sözleşmelerde, enflasyon oranı % 70'lerde seyrettiği halde, sendikalar % 400 - % 700 ücret artış talebi ile masaya oturmuşlar, GREV silahını da SORUMSUZCA kullanarak % 150-330 zam almak suretiyle Toplu İş Sözleşmelerini imzalamışlardır.

- 1988 yılından önce; Türkiye'de ödenen ücretlerde "İşçilik Maliyeti / Kişi Başı GSMH" oranı sanayi ülkelerine göre yaklaşık 2 kat yüksek idi. **(3.08 kat)**. İşçi Sendikaları ise devamlı şekilde işçi ücretlerinin azlığını iddia etmişler ve kamuoyuna da buna inandırmışlardır. Ancak, bu iddiaların gerçekte hiç bir ilgisi olmamıştır. Tablolarımız ve grafiklerimiz incelendiğinde, bu gerçek çok açık bir biçimde görülmektedir.

c) Şu hususu önemle belirtmek isteriz ki, halen ödenmekte olan reel ücretlerin, uzun devam edeceği beklenemez. Ücretler, ekonominin gereği olarak, bir gün normal düzeyine kesinlikle inecektir.

Halen, 1,5 MİLYON SENDİKALI İŞÇİYE ÖDENEN AŞIRI ÜCRETLERİN, ANCAK DİĞER ÇALIŞANLAR KESİMİNİN DÜŞÜK ÜCRETİ İLE DENGELENEBİLDİĞİ hususu, kamuoyuna çok iyi anlatılması gereken bir konudur. Bu kitapçıkla biz bu görevi yerine getirmeye çalıştık.

d) Sendikalarda örgütlenen işçiler, grev baskısı ile başlangıçta ücretlerde büyük artışlar sağlayabilseler bile, bu durum, daha sonraki aşamada bir kısım işçilerin işlerini kaybetmelerine neden olacağı gibi, ülkemizde 5 milyonu bulan işsizler grubunun daha da kabarmasına yol açar. İşçi Sendikalarının güttükleri bu politikanın, bilinen bir atasözü deyimiyse, "Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olma" sonucunu vereceği yani yüksek ücret peşinde koşan işçilerin işlerini büsbütün kaybetmelerine yol açacağı doğal karşılanmalıdır.

2. Sendikaların Aşırı Ücret Taleplerinin Toplumsal Etkileri

Çalışan insanları kapalı kompartımanlarda yaşıyorlarmış gibi görmek mümkün değildir. Ücretlerin seviyesi bir ülkede BİRLEŞİK KAPLAR gibi çalışmakta ve bir süre sonra yapılan işin niteliği kadar bir farklılık dışında, ücretler arasında aşırı bir farklılık kalmamaktadır.

Başta televizyonumuz ve basınımız, her gün sendikaların Toplu İş Sözleşmeleri ile elde ettikleri yüksek ücretleri büyük bir sevinçle kamu oyuna duyurmaktadır. Ancak, bu sevincin ekonomik ve sosyal açıdan bir bedeli olacaktır.

2.1. Devlet Memurları Kesimindeki Etkileri

Devlet kadrolarında çalışan her kademedeki memur; kendisinin aldığı ücret ile sendikalı ve Toplu İş Sözleşmeli işçilerin aldığı ücreti karşılaştırarak, saptadığı adaletsizlik ve ölçsüzlükten dolayı küskünlüğe düşerek çalışma şevkini kaybetmek üzeredir. Nitekim, bütün devlet memurları da toplu iş sözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkı istemişler, siyasi partilerimiz de seçim meydanlarında bu sözü vererek iktidara gelmişlerdir. Son günlerde basında arka arkaya çıkan ücretle ilgili memur şikayetleri ile durumu açıklayan haber ve yorumlar, sendika kurmak

isteyen veya ücret zamlarını haklı olarak az bulan memurların yürüyüş haberleri, gazeteleri sürekli işgal etmeye başlamıştır.

36 trilyon lirası borçlanarak karşılanacak olan 208 trilyon TL tutarındaki 1992 yılı Devlet Bütçesinde, yaklaşık 83 trilyon devlette çalışan memurlara aylık ve yan ödeme olarak ödenmesi öngörülmüştür. Yakın bir gelecekte, Hükümet Programı gereği, memurlara da sendika kurma, Toplu İş Sözleşmesi ve Grev yapma haklarının verilmesi gündeme gelecektir. Memurlarımızın da maaşlarının bir ölçüde işçi ücretlerine yaklaşabilmesi için yapacakları toplu iş sözleşmeleri ile % 200 zam almaları gündeme gelirse, bütçede devlet memurlarına ödenmesi gereken maaşlar toplamının 250 trilyon TL olması gerekecektir. Bu takdirde, devletin ilave borçla ve emisyonla karşılayacağı meblağ 200 trilyon TL olacaktır. Bu açığı karşılamak için Devlet halktan ne kadar borç alabilecek, ne kadar karşılıksız para basacak ve neticede faizler ve enflasyon acaba ne kadar yükselecektir?

2.2. Kendi Hesabına Çalışanlar veya Küçük İş Yerlerinde Çalışan Kişiler Üzerindeki Etkileri

Yaklaşık 1.5 milyon sendikalı, toplu iş sözleşmeleri ile ücretlerini aşırı şekilde artıran işçiler; ekonomide önce maliyet enflasyonunu yaratırken, diğer yandan yüksek gelirleri ile talep enflasyonu yaratmaktadırlar. Bu iki sebepten dolayı yukarı çekilen fiyatlar ise 58 milyon tüketiciyi olumsuz etkilemektedir.

Kendi hesabına çalışan, sattığı malların fiyatlarını kendisi belirleyen esnaf kesimi, durumunu yüksek ücretli işçilerle kıyaslayıp, imkân bulabildiği ölçüde sattığı malların kâr oranını artırarak, ARACI KÂRINI çoğaltarak, gelirini yükseltmeye çalışmaktadır.

Nitekim, bütün tüketiciler, Pazar esnafının, manavın, kasabın, bakkalın, manifaturacının, ayakkabıcının vs. çok yüksek kârlarla satış yaptığından sürekli şikâyet etmektedir.

Kendi hesabına emeği ile geçinen kesim (evde temizlik yapan hanımlar, inşaatlarda çalışan usta ve işçiler, vasıfları ve becerileri yüksek olan hizmet erbabı) da bu fiyat yükseltme kervanına katılmaktadırlar. Ancak, bu kesim belki hizmetlinin ücretini toplu sözleşmeden faydalanan sendikalı işçi gibi bir defada çok yükselterek değil, azar azar ama sürekli artırarak durumunu iyileştirmek çabası içindedir.

Bu devamlı fiyat artışları ise ENFLASYONUN asıl kaynağını oluşturmaktadır.

2.3. Kırsal Kesimde Çalışanlara Etkileri

Yurdumuzun nüfus yapısına bakıldığında; halen nüfusun % 40'nın kırsal kesimde yaşadığı görülür. Buna karşın; tarım sektöründe uygulanan taban fiyatlarının dünya fiyatlarının bir hayli üzerinde olmasına rağmen, kırsal kesimin GSMH'dan aldığı pay son derece düşük bir düzeyde kalmış bulunmaktadır. Bu bakımdan şehirlerde çalışma olanağını bulabilenlerin sağladıkları gelirin kırsal kesimde yaşayanlar için çok çekici görünmesi, şehirlere doğru göçün temel nedenini oluşturmaktadır. Politikacıları baskı altında tutarak iş isteyenlerin sayısındaki sürekli artışların kaynağı da şehirlere göç olayıdır. Tarım kesiminde yaşayanlar için şehirdeki gelir üstünlüğü devam ettiği sürece göç olayı da hızlanacak ve sonuçta ülkemizin şehirleri büyük köyler görünümünü alacaktır. Başka bir deyimle, halen gözlenen şehirlerdeki yaşam kargaşası, daha ürkütücü boyutlarda karşımıza çıkacaktır.

Kırsal kesimden şehre bu sürekli akış, şehirlerde biriken işsizler veya gizli işsizler topluluğunun; yaşamlarını esnaf statüsü içerisinde yürütmekte olan vatandaşların çalışma düzeyini de olumsuz şekilde etkileyecektir. Zira, kamu otoritelerince ciddi bir şekilde kontrol edilemeyen bu kalabalıklar; esnaf statüsü içerisinde çalışanlar için meşru olmayan bir rekabet ortamını yaratmaktadır.

2.4. Sanayi Kuruluşlarındaki Olumsuz Etkileri

Aşırı ücretlerin halen sanayi kuruluşları üzerindeki başlıca olumsuz etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Sanayi için yatırım yapmak kârlı bir iş olmaktan çıkmıştır. Yeni sanayi işletmeleri kurmak, özel koşullar hariç, imkânsızlaşmıştır.
- Türkiye'nin GSMH'sını artırması yani ZENGİNLEŞMESİ sadece SANAYİ'leşme ile mümkündür Sanayileşmenin cazibesini kaybetmesi, GSMH'yi büyütme olanaklarının da kaybolması anlamına gelmektedir.
- Sanayileşmede büyüme durunca veya büyüme trendi istenen hızla artmayınca İSTİHDAM da mümkün olmayacak; hem mevcut işsizlerin, hem de her yıl iş bulması gereken milyonlarca kişinin İŞ ve AŞ'a kavuşmaları bir hayal olacaktır.
- Halen Avrupa'nın ileri sanayi ülkelerinin bir sayılı problemi; ödemeye mecbur buldukları yüksek ücretlerle ürettikleri ürünleri, kârlı olarak içerde ve dışarda satamaz duruma gelmiş olmalarıdır. Bu yüzden her yıl artan sayıda işletme kapanmaktadır Bütün büyük sanayi firmaları; kurtuluşu, üretimlerini daha düşük ücretli ülkelere taşımakta veya mamullerinin komponentlerini düşük ücretli ülkelere tedarik etmekte bulunmaktadır.
- Memleketimizde son 3 – 4 yıldan beri yapılan toplu iş sözleşmeleriyle erişilen yüksek ücretler ve devam eden ücret tırmanışları, Türkiye'yi ileri sanayi ülkeleri için yatırım yapılabilecek bir ülke olmaktan çıkarmıştır İleri sanayi ülkelerince, Türkiye'de hiçbir ciddi yatırım düşünülmez duruma geldiği gibi; sanayi ürünleri; özellikle sanayi aramaları ihracatı artmamakta, tam tersine düşme eğilimi göstermektedir.

Memleketimiz hızlı sanayileşme olanaklarını kaybetmek üzeredir Ancak, köklü bir düzenleme ile bu fırsatın yeniden yakalanması mümkün olabilir.

Bundan sonra, hükümetlerin İSTİHDAM POLİTİKALARI'nı belirlemeleri ve bunun gereklerini yerine getirmeleri halindedir ki, Türkiye esaslı bir sanayileşme, büyüme ve zenginleşme olanaklarına kavuşabilir.

2.5. Ücretlerin Adil Olmayan Bölüşümünü Yansıtan Sayısal Veriler

a) GSMH ile ücretler arasındaki oransal dengesizliğin boyutları hakkında daha ayrıntılı bir fikir vermek üzere aşağıdaki sayısal verileri sunmakta yarar görüyoruz:

- **Türkiye’de 1991 yılında GSMH 630 trilyon TL olmuştur 1992 yılı sonunda hedeflenen enflasyon ve büyüme oranları gerçekleşebilirse GSMH cari fiyatlarla 1000 trilyon TL olacaktır.**

- Türkiye’de her çalışan, 1992 yılı başında Margarin ve Deterjan Sanayii’nde akdedilen toplu iş sözleşmeleriyle sağlanan seviyede ücret ve buna bağlı yan gelir elde edebilseydi, Türkiye’nin GSMH’sı sadece 4 milyon kişiye yetebilirdi.

1992 yılında GSMH’in % 50’si sermayenin ve müteşebbisin, % 50’si ise EMEK’in payı olsa idi, bu takdirde GSMH’nin yarısı yalnızca 2 milyon işçi için yeterli olabilirdi.

- Her çalışan, metal Sanayiinde çalışan toplu sözleşmeli işçiler kadar ücret ve yan ödemeler alabilseydi, bu takdirde GSMH’nin yarısı 4,3 milyon kişi için yeterli olur, geriye kalan faal nüfustan (24,7 – 4,3 =) 20,4 milyon kişinin ise hiçbir karşılık almadan çalışması gerekirdi.

b) Bu küçük hesaplamamızın da ortaya koyduğu gibi, TÜRKİYE’DE İKTİSADİ ÖLÇÜLER VE DENGELER, SENDİKALARIMIZIN YAPTIĞI TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİYLE YERLE BİR EDİLMİŞ DURUMDADIR.

Son bir yıl içinde gözlenen aşırı işçi çıkarmaları, bu kaybolan ölçülerin ve dengelerin yeniden kurulabilmesi için yapılmakta olup; söylendiği gibi KEYFİ İŞTEN ÇIKARMA” söz konusu değildir.

c) Sayın Çalışma Bakanı Mehmet Moğultay bu akıl almaz adaletsizliği ve dengesizliği kanun zoru ile emniyete almak istemektedir. Ancak, İKTİSADİ FACİA’nın kanunla inşa edilecek suni setlerle emniyete alınması asla mümkün olmayacaktır.

Halen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın uygulamaya koymak istediği **İş Güvencesi**’ni müeyyidelere bağlama girişimleri; İKTİSAT İLMİNİN İLKELERİ karşısında orta ve uzun vadede geçerliliği olmayan yersiz bir çabadır. Böyle bir kanun çıksa bile, belli bir süre geçtikten sonra bu kere iktisat kanunlarının acımasız kurallarının devreye girmesiyle karşı karşıya kalınacaktır. Sonuçta bütün bu zorlamalardan hem işveren hem de işçi zarar görecektir; uzun vadede ise en büyük zarara gene İŞÇİLER İLE TÜM ÜLKE İNSANLARI katlanacaktır Zira, belli bir süre için zararı göğüsleyebilen işveren, daha sonra ister istemez işini tasfiye etme durumunda kalarak sermayesi için başka kazanç yollarını bulacaktır. Bu durum karşısında, yeni iş yerleri açılmayacak ve İSTİHDAM OLANAKLARI YOK OLACAKTIR. Böyle bir sonucun, hükümetlerin öncelikli görevi olan İSTİHDAM YARATMA POLİTİKALARI ile taban tabana ters düşeceği kuşkusuzdur.

d) “İş Güvencesi Kanunu Taslağı”nın İŞVERENE RAĞMEN İSTİHDAM’ı hedeflediği anlaşılmaktadır Böyle bir hedef ancak bir HAYAL’dır. Zira işyerindeki hakimiyetini ve kontrolünü kaybeden bir müteşebbisten, çok özel durumlar dışında, yatırım kararı vermesi beklenemez. Özel sektörün yatırım yapmaması durumunda, devletin bu boşluğu dolduracağı varsayımının ise, günümüzde üzerinde durulacak ciddi bir düşünce ağırlığı taşımaktan çok uzak kaldığı yadsınamaz bir gerçektir. Herkesin gözleri önünde cereyan eden politik ve ekonomik olaylar, KİT’ler aracılığı ile iş yeri yaratma döneminin dünyadaki geçerliliğini yitirmiş olduğunu ortaya koymaktadır Bu durum karşısında, hükümetlerin başarısı ve temel görevi, artık özel sektörü yatırıma yapmaya özendirdiği ölçüde itibar görmektedir. Dünyadaki

gelişmeler gözönünde tutulduğunda, İŞVERENE RAĞMEN İSTİHDAM politikasını benimsemiş olduğu anlaşılan İş Güvencesi Kanun Taslağı'nın, T.C. Büyük Millet Meclisi'nden geçip yürürlüğe girmesi halinde, yatırımları caydırıcı olacağı derhal görülecektir.

4.3. İşverenlerin Toplu İş Sözleşmeleri Sırasında Taviz Vermelerinin Nedenleri

Sınai işletmelerin büyük çoğunluğu; özkaynak yetersizliği ve enflasyon nedeniyle yüksek faizle borçlanmış bulduklarından, aylarca sürececek bir grevden sonra ağır faiz yükü altında ezilecekleri korkusuyla, akıl almaz ölçülerdeki ücret zammı taleplerini kabul etmek zorunda kalmışlardır.

Mali yapıları sağlam olan çok az sayıdaki müesseseler, grev sırasında ithal edilen mallar karşısında pazarın kaybedilmesi korkusuna kapılmaktadırlar. Yüksek zammı üstlenip grevden kurtulan firmaların üretimlerine devam etmeleri karşısında da greve dayanmak isteyen müesseseler bu kere iç kere pazarı kaybetme endişesine düşerek yüksek zam taleplerine boyun eğmektedirler.

Türkiye'de faaliyet gösteren **yabancı firmalar ise monopol durumlarından yararlanarak yüksek ücretleri ödemekte bir sakınca görmüyorlar. Türkiye'nin sanayileşip sanayileşmemesi, ekonomik durumun kaosa dönüşmesi,** onlar için hiç de önemli bulunmamaktadır.

Büyük baskılar altında kalarak yüksek ücret zamlarını kabul eden iş yerlerine gelince; bunlar kısa bir dönem için durumlarını kurtarmışlarsa da, uzun vadede müesseselerinin yok olmasına yol açan tohumları ekmişler ayrıca enflasyonun ülkeyi büyük bir iktisadi krize sürüklemesine de yol açmışlardır.

Günümüzdeki bir kısım kuruluşlar ve kişiler, "Türkiye düşük ücrete dayanarak sanayileşmesini sürdürmez" gibi sloganlarla ve iktisadi gerçeklerden habersiz olarak yeni bir ücret düzeninin kurulabileceğini sanıyorlar. GSMH'sı kişi başına 2500 \$'a bile erişmeyen, fiziki ve beşeri alt yapısı çok düşük, henüz sanayileşmenin en alt kademelerinde bulunan ülkemizde; milli geliri süratle yükseltmeden bu kadar bol keseden ücret ödeyerek sanayileşmeye devam edilmesi ve de sanayinin büyütülmesi kesinlikle mümkün değildir. Her ciddi sanayi kuruluşunun en sağlam büyüme ve ilerleme kaynağı, kuşkusuz kendisi tarafından yaratılan mâkul kârlardır. Bu kârlardır ki, hem yeni teknolojilerin gerektirdiği yatırımların yapılmasını, hem de enflasyonun gerekli kıldığı işletme sermayesinin sağlanmasını mümkün kılar. Bu sağlıklı kârı küçülten ve bazan da yok eden toplu iş sözleşmeleri, binilen dalın kesilmesinden başka bir anlam taşımaz.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNDE UYGULANAN YÜKSEK ÜCRET POLİTİKASININ MİLLİ EKONOMİYE ETKİLERİ

a) Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu enflasyonist ortamda KİT'lerin olumsuz etkisinin daha kapsamlı bir biçimde incelenmesinde büyük yararlar vardır Herkes tarafından kabul edildiği gibi, Türkiye'de enflasyonun en büyük nedeni AÇIK BÜTÇE'dir. Açık bütçenin de en önemli unsurlarından biri, KİT'lerde ödenen yüksek ücretler ile aşırı istihdam politikalarıdır.

b) Halen KİT'lerde ödenen ücretler ve yan ödemeler toplamı 1991 yılı sonu itibariyle 95.000 TL/kişi'dir. 1991 yılında GSMH 630 trilyon olduğuna göre kişi başı GSMH 11.000 TL'dir Bu verilere göre, işçilik maliyetinin kişi başı GSMH'ya oranı 8,6 kata ulaşmaktadır Bu oran Almanya ile kıyaslandığında $8,6/1,62 = 5,3$ sayısı bulunur Bu sayının anlamı şudur

Türkiye, Almanya'da çalışan bir sanayi işçisine nazaran, bir KİT işçisine, Milli Gelirimiz esas alındığında 5,3 kat daha yüksek bir ücret ödemektedir.

Kâr edemeyen, büyük zararlarla çalışan KİT'lerde ücretlerin Devlet Bütçesinden yapılan transfer harcamaları ile karşılandığı, yani vergi mükelleflerinin paralarıyla ödendiği göz önüne alınca; milletçe katlanılan FEDAKÂRLIĞIN ne kadar büyük olduğu çok açık bir şekilde görülür. Türkiye'de bu uygulama devam ettikçe, ENFLASYONUN düşmesi de asla beklenmemelidir

Bu İRRASYONEL durumun giderilebilmesi, hiç zaman kaybedilmeden KİTLERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ ile mümkündür Türkiye'de yaşayan 58 milyon kişinin yararı korunmak isteniyorsa, 650.000 – 700.000 kişinin kanuni hakları (Kıdem Tazminatı + İhbar Tazminatı) ödenerek derhal bu FELAKETE bir son verilmelidir

Bu tasfiyenin en kısa bir zamanda yapılması, en AKILCI yoldur Eğer, siyasal ve sosyal açıdan buna cesaret edilemiyorsa, mevcut kadroların yarıya indirilmesi dahi durumun düzeltilmesi için çok önemli bir adım olacaktır. Bununla da, önümüzdeki 1993 yılının da ancak bir ölçüde kurtarılması mümkün olabilecektir.

SONSÖZ

Sanayileşmiş ve yeni sanayileşmekte olan 20 ülkede sanayi işçilerinin yıllık ücretlerinin oluşumunda milli gelir bir parametre olarak çok önemli bir rol oynamaktadır.

Bu ülkelerde sanayide işçilik maliyetinin kişi başına milli gelire oranının, yaptığımız araştırma sonunda, 1.24 – 2.25 gibi birbirine çok yakın bir şerit içinde seyrettiğini ortaya çıkarmış bulunuyoruz.

Türkiye'de son 1 – 2 yıldan beri "işçilik maliyetinin kişi başı milli gelire" oranı 6.5 – 14.6 katına yükselmiştir. Bu oran, sanayi ülkelerindeki orandan 3 – 10 defa daha yüksektir.

Memleketimizde yaklaşık 1,5 milyon sendikalı ve toplu iş sözleşmeli işçilerin ücretleri; ile kendi hesabına çalışan kişiler ile toplu sözleşme ve grev hakkı kullanmayan sendikasız işçilerin ve memur statüsünde çalışanların aldıkları ücretleriyle karşılaştırıldığında son derece adaletsiz bir durum ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'deki sosyal gerilimleri artıran bu adaletsiz durum sürüp gidemez.

Ya çalıştıranlar ile çalışanlar kendi aralarında anlaşarak ekonominin gereklerini en kısa zamanda yerine getirmeli ya da kanun yapıcı ve hükümetler bu çarpıklığa en kısa zamanda bir çözüm yolu bulmalıdır.

Ancak bu düzeltmelerden sonradır ki enflasyonu aşağı seviyelere çekmek çok kolaylaşacak, sanayileşme hızlanacak, istihdam hacmi uygun seviyelere yükselecek, ihracat hacmi çok büyüyecek ve dünya ile iktisadi bakımdan bütünleşmemizin önemli bir engeli ortadan kalkmış olacaktır.

Dileğimiz, bu doğrultudaki gelişmelerin en kısa zamanda gerçekleştirilmesidir. Bu kitapçık, ortaya koyduğu gerçeklerle konuya bir nebze katkıda bulunabilirse, ülkemiz için çok yararlı bir görev yaptığımıza inanıp sevineceğiz.

1992 yılında kaleme alınmış bu SONSÖZ'den sonra 1994 ve 2001 krizlerini yaşadık.

1930 yılında 1.0, 1966 yılında 2.0 iken 1992 yılında metal iş sanayi kolunda 6.5'a fırlayan bu oran (sendikalı işçi ücreti/kişibaşına milli gelir) başka olumsuz faktörlerin (genellikle siyasi nitelikte) de eklenmesiyle % 150 düzeyindeki enflasyonu, yeni ve ek işsizliği, bugün (haziran 2003) karşı karşıya bulunduğumuz 200+ milyar Dolar borç (iç + dış) stokunu, ve IMF denetiminde bir Türkiye'yi oluşturmuştur.

1965 yılı bu çalışmanın son yılı aynı zamanda sendikalı işçilerin ücretlerinin başka çalışanların (ve işsizlerin) aleyhine yükselmeye başladığı sürecin başlangıcıdır.

1961 – 1965 arasında üç kez hükümet kuran İsmet İnönü iki bakanını hiç değiştirmemiştir: Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit. Grev ve Lokavt Kanunu bu dönemde çıkmış ve sendikalı işçilerin ilk grevi (Kavel fabrikasında) 1963 yılında yaşanmıştır.

*